

конкурсів і фестивалей, членів Національного всеукраїнського музикального союзу, Національного союзу журналістів України, організаторів фестивалю творчих близнеців "Поющие зеркала" братів Гжегожевських, як діячів культури на Подоллі в період української незалежності.

Ключеві слова: братів Гжегожевських, музикальне діло, культура, самодіяльність, музиканти, музикально-педагогічне освітання, ансамблі, музикальні інструменти.

Одержано 24 липня 2014 року

УДК 378.096:796(477.43)

О.М.Завальнюк, М.С.Солопчук

**Факультет фізичної культури Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка (1949–2014 рр.):
славне минуле, професійне сьогодні,
перспективне майбутнє**

Йдеться про основні віхи історії факультету фізичної культури Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка від часу його утворення у 1949 р. до наших днів. Названо імена керівників факультету, знаних педагогів та відомих випускників. Вказано на головні досягнення колективу факультету.

Ключові слова: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, факультет фізичної культури, спорт.

Факультет фізичної культури К-ПНУ імені Івана Огієнка має багате, цікаве і водночас непросте історичне минуле. Його основу було закладено відповідно до наказу Міністерства вищої освіти СРСР від 16 вересня 1949 року. Значний внесок у відкриття факультету зробив новопризначений ректор інституту Іван Зеленюк.

Навчання розпочалося 17 жовтня 1949 року. Факультет розмістився у Старому місті, у навчальному корпусі, де сьогодні працює історичний факультет. Навчальний процес забезпечували викладачі кафедри фізичного виховання (завідувач Людмила Лапустіна). Факультет фізичного виховання очолив Борис Мелентьєв, який одночасно виконував обов'язки декана фізико-математичного факультету. Базу для занять склали спортивний зал і міський стадіон.

У 1953 році відбувся перший випуск – 19 осіб. Випускників направляли на роботу у школи і вищі, комітети у справах фізичної культури і спорту, добровільні спортивні товариства, у колективи фізичної культури заводів і фабрик.

Двома роками раніше було створено кафедру анатомії і фізіології людини, яка стала першим спеціалізованим підрозділом факультету. Її очолив Михайло Фещук. Кафедра забезпечувала викладання таких дисциплін, як органічна, неорганічна хімія, мічурінська біологія, гістологія, ембріологія, анатомія, фізіологія, методика викладання анатомії і фізіології.

Через рік загальноінститутську кафедру фізичної культури поділили на дві: загальної фізичної підготовки (Іван Ракута) та гімнастики і легкої атлетики (завідувач Володимир Яськов). Наступного року кафедру очолив Віталій Палига зв'язку з тим, що з 1953–1954 навчального року Володимир Яськов очолив деканат факультету. У 1954 році кафедру гімнастики і легкої атлетики реорганізували у кафедру гімнастики (завідувач Віталій Палига) і кафедру легкої атлетики та спортивних ігор (Василь Жабенко). Зміни відбулися і в керівництві факультету через те, що Володимир Яськов звільнився з посади за власним бажанням. Виконання обов'язків декана було покладено на завідувача кафедри теорії фізичного виховання і гімнастики Віталія Палигу. 3 7 червня 1954 року колектив факультету очолив Петро Родін. У 1957 р. обов'язки декана виконував Дмитро Цвіркун.

У 1956 році, у зв'язку із закриттям педагогічного училища, його двоповерхове приміщення з флігелем і садом по вул. Гагаріна, 47 перейшло у розпорядження вишу, де і продовжив роботи факультет фізичного виховання. Він отримав свої аудиторії, добре обладнаний спортивний зал, поруч знаходився стадіон. У 1958 році поблизу села Голосків інституту виділили земельну ділянку (парк). Методом народної будівлі тут було створено спортивно-оздоровчий табір на 200 місць.

Упродовж 50-х рр. зростав контингент студентів факультету. Якщо на початку 1950–1951 н.р. тут нараховувалося 66 осіб, то 1954–1955 н.р. – 219, 1955–1956 н.р. – 230, 1957–1958 н.р. – 256. Одним із пріоритетних напрямів роботи факультету було підвищення спортивної майстерності студентів. У квітні 1954 року за наказом ректора були організовані збірні команди з окремих видів спорту: волейболу, баскетболу, спортивної гімнастики, легкої атлетики, плавання, велоспорту, художньої гімнастики. Не забарилися й спортивні результати, які отримали на республіканських змаганнях. Призові місця на спартакіаді педвузів посідали гімнасти, боксери, борці. У листопаді 1959 року випускник факультету 1958 року Борис Рак (Одінцов) став першим майстром спорту у закладі, стрибувши у висоту на 2 м. Тоді ж (з 1955 р. по 1959 р.) в інституті навчався Ігор Турчин, згодом заслужений тренер СРСР, тренер легендарної жіночої гандбольної команди “Спартак” (Київ) та збірної СРСР.

Викладачі факультету займалися науково-дослідною роботою. Над докторською дисертацією працював Геннадій Литвиненко. З середини 50-х рр. взялися за виконання кандидатських дисертацій Віталій Палига, Марія Роботнова, Василь Жабенко. Активно працювали члени студентських наукових гуртків.

Поступальний розвиток факультету фізичного виховання було продовжено у наступні десятиріччя. 6 вересня 1961 рік колектив очолив Петро Родін, а у 1965 р. – Василь Жабенко. У першій половині 70-х рр. факультетом почергово керували Петро Кацедим, Дмитро Цвіркун, Валентин Трошинок. З лютого 1976 року деканом було призначено Анатолія Босенка, а з квітня 1983-го – Станіслава Сінгаєвського.

У той час сталися зміни на кафедрах факультету. У 1965 р. кафедру теорії фізичного виховання було перейменовано на кафедру ТІМФВ. З початку 60-х рр. цей підрозділ очолював Анатолій Босенко, з 1983-го – к.п.н., доцент Михайло Мисів. Кафедру анатомії і фізіології людини очолювали Вера Шейко (до 1963 р.), Надія Литовченко (1963–1968, 1976–1981 рр.), Михайло Квітницький (1968–1976 рр.), Олексій Кучерук (1981–1988 рр.), Дмитро Совтисік (з 1988 р.).

Значні зміни сталися на кафедрі легкої атлетики та спортивних ігор, яку в 1975 році перейменували на кафедру спорту та спортивних ігор. У 1961–1973, 1976–1981 рр. її очолював Василь Жабенко, а у 1973–1976 рр. – Борис Одінцов. 22 червня 1981 р. на базі цієї кафедри з'явилися дві нових – спорту і спортивних ігор (завідувач – Станіслав Сінгаєвський) та легкої атлетики з методикою викладання (Василь Жабенко). Через рік кафедру легкої атлетики з методикою викладання очолив Анатолій Шинкарюк. У 1983 р. завідувачем кафедри спорту і спортивних ігор було призначено Ігора Чуприна, а у 1984 – Едуарда Левицького.

Поступово зростає якісний рівень викладацького складу. Якщо у 1961 р. на факультеті працював лише 1 кандидат наук, то вже 1969 року – 1 доктор наук, професор, 2 кандидати наук, доценти, а у 1987 р. – кількість кандидатів наук зросла до семи.

Кількісно зростає студентський контингент, якщо у 1961 р. тут навчався 201 студент, то вже у 1968 р. – 335, у 1972 р. – 361, а у 1982 р. – 405. Відзначимо, що конкурси на факультеті були одними із найвищих в інституті. Наприклад, у 1985 р. на 73 місця було подано 305 заяв, у 1987 р. на 90 місць – 343 заяви.

Одним із найбільших завдань була підготовка спортсменів високого рівня. Загалом з 1949 р. до 1981 р. на факультеті було підготовлено 79 майстрів спорту, понад 1000 кандидатів у майстри спорту, першорозрядників. Серед студентської молоді факультету поступово зростала частка кваліфікованих спортсменів. Так, якщо у 1977–1978 н.р. тут навчалася 14 майстрів спорту, 25 кандидатів у майстри спорту і 100 першорозрядників, то у наступному навчальному році – їх кількість зросла відповідно до 36, 53 і 139. З 1980 року студенти почали виконувати нормативи МСМК. Серед них – Микола Бородкін (легка атлетика), Сергій Гродський (спортивна гімнастика), Сергій Чижевський (акробатика). Виявом високого авторитету спортсменів було і те, що у 1980 році 4 студенти і 1 викладач стали факелоносцями олімпійського вогню, а 66 студентів склали ескорт.

Подальшому вдосконаленню науково-теоретичної і практичної підготовки майбутніх вчителів значною мірою сприяла організація науково-дослідної роботи. Найбільшого піднесення вона набула у 70–80 рр. Зростала кількість наукових

публікацій підготовлених викладачами факультету, хоча не всі науково-педагогічні працівники обирали теми для досліджень. У 1985 р. сумарний науковий доробок нараховував 250 праць (переважно статті), більшість з яких припали на кафедру анатомії і фізіології людини.

У 70–80-ті рр. викладачі факультету захистили перші кандидатські дисертації. Першою аспіранткою факультету стала випусниця 1959 року Галина Шитікова. Вона успішно закінчила аспірантуру Ленінградського інституту фізичної культури ім. П.Ф.Лесгафта, захистила дисертацію і залишилась там працювати. У 1978 р. кандидатом педагогічних наук став В'ячеслав Хапко, у 1982 р. дисертації захистили Станіслав Сінгаєвський, Анатолій Шинкарюк, Дмитро Совтисік, Борис Тимошенко.

На початку XXI ст. на факультеті відбулися структурні зміни. У 2002 р. до складу факультету введено загальноуніверситетську кафедру фізичного виховання. У 2004 р. з кафедри анатомії і фізіології людини виділили кафедру анатомії та валеології, яка увійшла до складу кафедр новоутвореного природничо-економічного факультету. Натомість факультетську кафедру перейменували на кафедру медико-біологічних основ фізичного виховання та фізичної реабілітації. У 2003 р. факультет перейшов на ступеневу систему підготовки фахівців: бакалавр, спеціаліст, магістр. Збільшилась ліцензія на підготовку фахівців. Відкрито нову спеціальність “Фізична реабілітація”. Зріс кількісний та якісний рівень викладачів факультету.

У 1998 р. на факультеті вперше з'явилися магістранти. Тоді до магістратури вступили 4 особи. У 2003 р. на ОКР магістр зарахували 40 осіб, у 2005 р. – 41, у 2006 р. – 49, у 2007 р. – 26, у 2010 р. – 24, у 2012 р. – 22, 2014 р. – 20 осіб.

Це призвело до збільшення контингенту студентів. Якщо у 1999 р. з відривом від виробництва тут навчалися 184 особи, то вже у 2003 р. – 274, у 2004 р. – 292, у 2005 р. – 320, у 2006 р. – 353, у 2007 р. – 383, у 2008 р. – 389, у 2011 р. – 406, у 2014 р. – 429 осіб.

У 2006–2007 н.р. на факультеті з'явився власний комп'ютерний клас, який посприяв активному використанню інформаційних технологій.

Зросла педагогічна майстерність викладачів факультету. У загальноуніверситетському конкурсі “Викладач року” переможцем стала у 2004–2005 н.р. доцент Евеліна Жигульова. У 2005 р. кращим “Молодим викладачем року” було визнано Геннадія Бесарабчука.

У 2002–2003 рр. на факультеті розпочали роботу науково-дослідні лабораторії: “Гендерні профілактично-оздоровчі технології фізичного виховання та реабілітації” (керівник – Геннадій Єдинак), “Теорії і методики фізичного виховання та спортивного тренування” (керівник – Микола Солопчук). Лише за 3 роки співробітниками лабораторії опублікували 241 наукову працю, у т.ч. 15 навчальних посібників.

На факультеті реалізуються міжнародні наукові проекти. Так, Евеліна Жигульова разом з науковцями Інституту харчування РАМН отримала цінні результати, за що у 2004 р. вже стала лауреатом Державної премії України в галузі

науково-дослідної роботи для молодих вчених. Зросла кількість наукових праць, виданих вченими факультету.

З 2003 р. почав виходити збірник наукових праць. У жовтні 2007 року вперше було проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію “Формування здорового способу життя студентської та учнівської молоді засобами освіти”. Збільшилась кількість викладачів із вченими званнями та науковими ступенями. З 2000 р. по 2014 р. було захищено 17 кандидатських дисертацій.

У 2006 р. на факультеті започаткували студентський науковий збірник. Це суттєво збільшило кількість студентських наукових праць: 2001 р. – 3, 2006 р. – 42, 2014 р. – 110. Зросла кількість студентів, задіяних у написанні дипломних робіт. Якщо у 1991 р. було захищено всього – 9 таких кваліфікованих праць, то у 2001 р. їх нараховувалося 18, 2007 р. – 23, 2013 р. – 91, а 2014 р. – 109 праць.

Студенти факультету досягли серйозних успіхів на республіканському рівні. Так, на Всеукраїнській студентській олімпіаді з теорії і методики фізичного виховання Володимир Трипадуш посів 3 місце (2001 р.), Андрій Заїкін – друге (2004 р.); студентка Ганна Куц у 2003 р. стала переможницею у номінації “Завиявлений високий рівень знань з теорії і методики фізичного виховання”.

Окрему сторінку в історії факультету вписали студенти, випускники і викладачі факультету, які в різні роки успішно виступали на Олімпійських іграх, Чемпіонатах світу, Європи, СРСР, України. Вихованцям факультету до 2014 року вдалося завоювати 15 Олімпійських медалей – 11 золотих, 1 срібну та 3 бронзові, понад 500 медалей різного гатунку – на Чемпіонатах світу та Європи.

Гордістю країни стали студенти і випускники факультету: 4-разова Чемпіонка світу, учасниця Олімпійських ігор в Барселоні (1992 р.) та Атланті (1996 р.) ЗМС з самбо та дзюдо Тетяна Беляєва, 2-разовий чемпіон світу, бронзовий призер олімпійських ігор 1996 р. ЗМС з вільної боротьби Заза Зозров, учасник зимових Олімпійських ігор (1991, 1994 рр.) Олександр Бортнюк, володар Кубка Світу з боротьби самбо МСУМК Марина Чистякова, учасник Олімпійських ігор (2000, 2004, 2008 рр.), чемпіон світу і Європи в закритих приміщеннях, рекордсмен Європи з бігу на 1500 м ЗМС Іван Гешко, призер чемпіонату світу, дворазовий чемпіон Європи, учасник Олімпійських ігор (2000, 2004, 2008 рр.) ЗМС з дзюдо Геннадій Білодід, 3-разова чемпіонка світу, чемпіонка Олімпійських ігор в Афінах та бронзовий призер в Пекіні з вільної боротьби Ірині Мерлені, переможець Кубка Європи 2003, 2004 рр. на дистанції 5 і 10 тис. метрів, учасник Олімпійських ігор (2008, 2012 рр.) з легкої атлетики МСУМК Василь Магвійчук, срібний призер Олімпійських ігор (2008 р.) з вільної боротьби ЗМС Андрій Стаднік, чемпіон Параолімпійських ігор (2004, 2008 рр.) з футболу ЗМС Віталій Трушев та ін. Значних успіхів спортсмени нашого університету досягли на літніх Універсіадах України: з 19 місяця у 2001 році до 1 – у 2013 році серед 27 університетів, які мають інститути або факультети фізичного виховання і спорту.

З 2008 році факультет бере участь у спортивних студентських іграх України і є переможцем I-их (2008 р.), II-их (2010 р.), III-их (2012 р.) ігор.

Щорічно десятки спортсменів факультету входять до числа кращих в місті,

області, Україні. Так, у 2006 р. Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту України визнало кращим спортсменом України ЗМС Івана Гешка, у 2013 р. – ЗМС Георгія Зантарая, у 2014 р. – студентку 5 курсу, ЗМС Аліну Комащук, яка на щорічній церемонії нагороджена “Спортивний Оскар 2013 р.” стала переможницею у двох номінаціях – “Олімпійська надія” та “Команда року”.

Нині на факультеті навчаються 6 ЗМС, 23 МСУМК, більш як 80 майстрів спорту України. У 2006 та 2008 рр. факультет фізичної культури був нагороджений Почесною грамотою Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту за вагомий внесок у підготовку спортсменів високого класу. Звання “Заслужений тренер України” отримали: Василь Ліщук (2004 р.), Олександр Петров (2005 р.), Олександр Іваськов (2006 р.), Олексій Мельник (2006 р.), Вадим Воронєцький (2008 р.), Андрій Заїкін (2010 р.), Леонід Гурман (2010 р.), Володимир Марчук (2011 р.), Михайло Гуска (2013 р.). “Заслуженими працівниками фізичної культури і спорту України” стали: Микола Солопчук (2006 р.), Олександр Петров (2008 р.), Андрій Заїкін (2013 р.), Вадим Воронєцький (2014 р.). За час навчання в університеті повним кавалером ордену “За заслуги” (I–III ступені) став випускник 2014 року, ЗМС Віталій Трушев. Студент, ЗМС Павло Олійник був нагороджений орденом Данила Галицького, а студентка Тетяна Тарасенко та її тренер Олександр Коваль – медаллю “За працю і звитягу”. Найвищу міську відзнаку “Честь і шана” отримали доцент Олександр Шишкін (2005 р.), професор Микола Солопчук (2009 р.), тренер Вадим Воронєцький (2014 р.), студенти Іван Гешко (2003 р.), Ірині Мерлені (2004 р.), Олена Козлова (2013 р.), Тетяна Ахматєва (2014 р.).

Без сумніву, майбутнє факультету фізичної культури Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка ознаменується новими здобутками, вагомим внеском у розвиток фізичної культури і спорту любимої України.

А.М.Завальнюк, Н.С.Солопчук

**Факультет физической культуры Каменец-Подольского
национального университета имени Ивана Огиенко (1949–2014 гг.):
славное прошлое, профессиональное настоящее,
перспективное будущее**

Рассказывается об основных вехах истории факультета физической культуры Каменец-Подольского национального университета имени Ивана Огиенко от момента его образования в 1949 г. до наших дней. Названы имена руководителей факультета, известных педагогов и известных выпускников. Указано на главные достижения коллектива факультета.

Ключевые слова: *Каменец-Подольский национальный университет имени Ивана Огиенко, факультет физической культуры, спорт.*

Одержано 24 липня 2014 року